

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

УДК: 342.9 (477)

БЕРЕЖНА ЄВГЕНІЯ ВІКТОРІВНА

**ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА ЯК УЧАСНИКА
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ**

12.00.07 — адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

ХАРКІВ — 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, доцент,
БРУСАКОВА Оксана Валеріївна,
Харківський національний університет
внутрішніх справ
декан факультету № 6.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
ШАПОВАЛ Роман Володимирович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
професор кафедри адміністративного
права та адміністративної діяльності;

кандидат юридичних наук, доцент,
ШЕВЧУК Геннадій Вадимович,
Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри адміністративної
діяльності.

Захист відбудеться 25 червня 2021 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

Автореферат розісланий 25 травня 2021 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Леонід МОГІЛЕВСЬКИЙ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Важливим завданням будь-якої демократичної та соціально-спрямованої держави є створення умов для забезпечення панування в суспільстві принципів верховенства права та законності. Одним із найважливіших інструментів цього механізму є суди, особливе місце серед них належить адміністративним судам, ключовим завданням яких є відновлення та захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та/або юридичних осіб у разі їх порушень у публічно-правових відносинах. Тож наявність адміністративного судочинства фактично дає можливість кожному суб'єкту права захистити свої законні інтереси у відносинах із органами державної влади, поставити під сумнів правильність та, що найголовніше, законність ухвалених державними органами та їх посадовими особами рішень.

Безперечно, створення та розвиток адміністративного судочинства стало вагомим кроком вітчизняного законодавця в напрямі затвердження в країні режиму демократії, а також забезпечення законності функціонування всього державного апарату. Разом із тим варто зазначити, що, незважаючи на всі позитивні зрушення, які відбулись у сфері здійснення адміністративного судочинства в нашій державі, зазначений інститут все ще перебуває на стадії реформування. Так, на сьогодні залишається низка невирішених проблем щодо ролі та змісту правового статусу окремих учасників адміністративного процесу, зокрема адвокатів, діяльності яких в останні роки приділялась суттєва увага з боку законодавця.

Варто зауважити, що загальні засади діяльності адвоката були предметом наукових пошуків таких вчених, як: О.І. Безпалова, А.М. Бірюкова, Ю.М. Бисаги, С.Б. Булеца, Є.О. Бусуріна, Т.Б. Вільчик, Л.О. Волошина, І.В. Головань, Н.С. Горбань, С.М. Гусаров, О.В. Джафарова, В.Р. Дюкіна, М.Ю. Єфіменко, В.В. Заборовський, С.О. Іваницький, А.В. Козьмінних, А.Т. Комзюк, Л.Г. Лукацька, Ю.О. Меліхова, О.М. Музичук, В.В. Нікітченко, Н.О. Обловацька, М.А. Погорєцький, Ж.М. Пустовіт, І.О. Русанова, А.В. Савченко, В.В. Сокурєнко, Н.О. Чудик, Є.Ф. Шкрєбець, О.О. Юхно, О.Г. Яновська та багато інших. Вказані науковці зробили вагомий внесок у розвиток інституту адвокатури в Україні, однак при цьому в зазначеній сфері залишається низка невирішених питань, зокрема пов'язаних із з'ясуванням сутності та змісту правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу.

Таким чином, відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених аналізу правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу, наявність низки прогалин та недоліків у відповідному нормативно-правовому забезпеченні зумовлюють актуальність та своєчасність обраної у дисертаційному дослідженні

тематики. Вирішення представленої проблематики дозволить не тільки підвищити якість та ефективність вирішення справ в адміністративних судах, а й сприятиме реалізації правового статусу всіх учасників адміністративного процесу, а особливо адвокатів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до основних положень: «Національної стратегії у сфері прав людини», затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 року № 119/2021; «Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки», схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015; робота відповідає пріоритетним напрямкам розвитку правової науки, що закріплена у Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 роки, а також Пріоритетним напрямкам наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років (Наказ МВС України від 16 березня 2015 р. № 275); Комплексної науково-дослідної теми Харківського національного університету внутрішніх справ: «Реалізація та удосконалення адміністративного законодавства України» (державна реєстрація № 0113U008197).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, з'ясувати сутність, зміст та особливості правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу, а також обґрунтувати низку нових наукових пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність адвокатів в Україні.

Для досягнення поставленої мети дисертаційної роботи необхідно вирішити такі *завдання*:

- встановити місце адвоката в системі учасників адміністративного процесу;
- оцінити стан та окреслити особливості правового регулювання діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу;
- визначити поняття та розкрити структуру правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу;
- з'ясувати мету діяльності, завдання та функції адвоката як учасника адміністративного процесу;
- розкрити зміст прав та обов'язків адвоката як учасника адміністративного процесу;
- надати характеристику гарантіям діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу;
- окреслити зміст юридичної відповідальності в діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу;

- узагальнити зарубіжний досвід регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу та опрацювати можливості його використання в Україні;

- запропонувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, який закріплює правовий статус адвоката як учасника адміністративного процесу.

Об'єктом дослідження є правовідносини у сфері адміністративного процесу.

Предметом дослідження є правовий статус адвоката як учасника адміністративного процесу.

Методи дослідження. Під час підготовки дисертаційного дослідження було використано низку загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Так, аналітичний метод застосовувався для того, щоб встановити місце адвоката в системі учасників адміністративного процесу (підрозділ 1.1), а також оцінити стан та окреслити особливості правового регулювання діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу (підрозділ 1.2). Для того, щоб визначити поняття та структуру правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу (підрозділ 1.3) та з'ясувати мету, завдання та функції адвоката як учасника адміністративного процесу (підрозділ 2.1), було використано логіко-семантичний та структурно-функціональний методи. Метод документального аналізу використовувався для того, щоб розкрити зміст прав та обов'язків адвоката як учасника адміністративного процесу; надати характеристику гарантіям та юридичній відповідальності діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу (підрозділи 2.2, 2.3, 2.4). Узагальнити зарубіжний досвід регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу та опрацювати можливості його використання в Україні (підрозділ 3.1) вдалося за допомогою порівняльно-правового та прогностичного методів. Метод моделювання було використано, щоб встановити шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що визначає правові засади правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу (підрозділ 3.2). Під час підготовки наукового дослідження було використано й інші загальні та спеціальні наукові методи, використання яких дозволило комплексно підійти до розв'язання визначених вище завдань.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці фахівців з галузі адміністративного права та адміністративного процесуального права. Окрім того, було використано здобутки фахівців із інших галузевих дисциплін, як-то: трудове право, кримінальне право, психологія, філософія, соціології, теорія держави і права тощо. Нормативно-правовою основою роботи є Конституція України, кодифіковані акти, а також інші законодавчі та підзаконні нормативно-

правові акти, в яких закріплюються ключові елементи правового статусу адвоката взагалі та як учасника адміністративного процесу зокрема. Інформаційну та емпіричну базу дослідження становить узагальнення практики діяльності адвокатів при вирішенні справ у порядку адміністративного судочинства, довідкові та публіцистичні матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що робота є однією з перших спроб комплексно, за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, спираючись на аналіз наукових поглядів учених і норм чинного законодавства, з'ясувати сутність та особливості правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу та розробити відповідні пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного процесуального законодавства, положення якого регулюють діяльність адвоката.

До найбільш значущих належать такі:

вперше:

- аргументовано доцільність розширити коло дисциплінарних стягнень, що можуть застосовуватися до адвоката за неналежне виконання ним своїх повноважень, зокрема (за прикладом Німеччини) перелік стягнень запропоновано доповнити доганою та штрафом, від якого, на жаль, український законодавець відмовився. Такий підхід дозволить більш гнучко й ефективно впливати на законність та етичність поведінки адвоката через інститут юридичної відповідальності;

- наголошено на доцільності закріпити коло процесуальних дій, які адвокат зобов'язаний узгоджувати із клієнтом, навіть якщо на їх вчинення в його довіреності чи ордері немає обмежень, і надавати суду відомості, що підтверджують узгодження адвокатом своєї позиції з цих питань із клієнтом, що в свою чергу забезпечить більшу дієвість деяких процедур в адміністративному судочинстві;

- доведено, що гарантії діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу покликані: по-перше, забезпечити рівність становища адвоката з іншими учасниками процесу перед законом і судом; по-друге, унеможливити будь-який протизаконний тиск на адвоката як представника юридичної чи фізичної особи (осіб) в адміністративному процесі; по-третє, не допустити покладання на адвоката обов'язків не передбачених законом, Правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги; по-четверте, забезпечити охорону і захист життя та здоров'я, честі та гідності, інших прав і свобод, належних адвокату за законом, а також його ділової репутації; по-п'яте, забезпечити отримання адвокатом належної йому винагороди за здійснення представництва та надання іншої правової допомоги в адміністративному процесі;

- обґрунтована доцільність використання досвіду Німеччини в частині запровадження в Україні внутрішньої диференціації представників

адвокатської професії на адвокатів та адвокатів-спеціалістів, що в свою чергу забезпечить більш високий рівень конкуренції серед адвокатів і, як результат, підвищить якість та ефективність їхньої діяльності;

удосконалено:

- розуміння юридичної відповідальності адвоката як учасника адміністративного процесу, яку запропоновано тлумачити як специфічний правовий стан, за якого від адвоката вимагається під час участі в зазначеному процесі здійснювати свої повноваження виключно в межах вимог, передбачених нормами КАСУ, Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правил адвокатської етики та інших нормативно-правових актів, а в разі їх порушення зазнати для себе певних, визначених законодавством негативних наслідків, підстави та порядок накладання, вид та міра яких визначаються законом;

- перелік функцій адвоката як учасника адміністративного процесу, серед яких виділено: правозахисну, представницьку, консультативно-інформативну та контрольну функції;

- обґрунтування наукової думки про те, що обсяг прав і обов'язків адвоката в адміністративному процесі визначається, по-перше, процесуальним становищем особи, яку він представляє; по-друге – особливістю умов, на яких адвокат та клієнт домовилися про представництво в адміністративному процесі;

- розуміння правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу, а також перелік ключових елементів цього статусу, до яких віднесено: загальні, спеціально-процесуальні та особливі права і обов'язки адвоката, гарантії діяльності та юридичну відповідальність, а також мету, завдання та функції адвоката;

дістали подальшого розвитку:

- обґрунтування наукової думки про те, що адвокат посідає своє, характерне тільки для нього місце серед учасників адміністративного процесу, що зумовлює наявність у нього особливого правового статусу, регулювання якого вимагає специфічного підходу;

- класифікація гарантій діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу, котрі поділено на: 1) нормативно-правові гарантії; 2) організаційно-правові гарантії;

- теза про те, що, хоча й на сьогодні діяльність адвокатів в Україні є досить змістовно врегульованою, втім у відповідному нормативно-правовому забезпеченні залишається низка прогалин та недоліків у контексті визначення правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу, зокрема в частині визначення гарантій їхньої діяльності та юридичної відповідальності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення теоретико-прикладних питань реалізації правового статусу адвокатами як учасниками адміністративного процесу;
- правотворчості – як основа для вдосконалення адміністративного законодавства, що регламентує діяльність адвокатів як учасників адміністративного процесу;
- правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення практичної діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу;
- навчальному процесі – під час підготовки навчальних посібників та науково-методичних матеріалів із дисциплін «Адміністративне право» та «Адміністративний процес».

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, зокрема: «Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України» (м. Київ, Україна, 17–18 липня 2019 р.), «Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті» (м. Київ, Україна, 17–18 липня 2019 р.), «Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Київ, 15–16 вересня 2020 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та трьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Повний обсяг дисертації становить 218 сторінок. Список використаних джерел включає 265 найменувань та розміщений на 26 сторінках, додатки розташовано на 2 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовуються вибір теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, грантами, визначаються об'єкт, предмет і методи дослідження, його мета та задачі, розкриваються наукова новизна отриманих результатів, теоретичне і практичне значення роботи, надаються відомості про апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу» складається з трьох підрозділів, у яких: встановлюється місце адвоката в системі учасників адміністративного процесу; оцінюється стан та окреслюються особливості правового регулювання діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу;

визначається поняття та розкривається структура правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу.

У підрозділі 1.1 «Місце адвоката в системі учасників адміністративного процесу» відзначається, що на сьогоднішній день в юридичній літературі поняття адміністративного процесу є дискусійним, а тому під вказаної категорією запропоновано розуміти визначену нормами чинного законодавства будь-яку процесуальну діяльність публічних органів, яка спрямована на задоволення публічних інтересів. Розглядаються теоретичні підходи до тлумачення поняття «учасник адміністративного процесу», на основі чого обґрунтовано, що вони являють собою сукупність визначених нормами чинного законодавства суб'єктів, які наділені процесуальними правами та обов'язками, котрі вони реалізують, вступаючи в адміністративні процесуальні правовідносини.

Проаналізовано норми чинного законодавства, у положеннях яких визначено коло учасників адміністративного процесу, яких у свою чергу поділено на дві групи: 1) основні (адміністративні суди та сторони адміністративного процесу); 2) додаткові, перелік яких визначено КАСУ. Розкрито зміст процесуально-правового статусу кожного із визначених учасників адміністративного процесу.

Аргументовано, що в системі відповідних учасників адміністративного процесу особливе місце належить адвокатам. На підтвердження вказаної тези було проаналізовано низку нормативно-правових актів різної юридичної сили, в нормах яких закріплено правовий статус адвоката взагалі та як учасника адміністративного процесу зокрема. Наголошено, що особливість процесуальної ролі адвоката в межах адміністративного процесу зумовлена наявністю важливих специфічних ознак правового регулювання його діяльності, а також особливим правовим статусом адвоката як учасника адміністративного процесу загалом.

У підрозділі 1.2 «Стан та особливості правового регулювання діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу» акцентовано на сутнісному змісті поняття «регулювання» та «правове регулювання». Спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано перелік ключових ознак категорії правове регулювання, на основі чого сформовано авторський підхід стосовно сутності правового регулювання діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу. Зазначено, що система нормативно-правових актів, положення яких регулюють діяльність адвоката, представлена великою кількістю законодавчих актів різної юридичної сили.

Відповідні нормативні джерела розглянуто в такій послідовності: Конституція України, кодифіковані нормативно-правові акти (зокрема особлива увага приділена КАСУ), звичайні закони та підзаконні нормативно-правові акти. Надано змістовну характеристику кожному із зазначених нормативних документів. Констатовано, що на сьогоднішній день діяльність

адвокатів в нашій державі досить змістовно регламентовано, на підтвердження чого наведено низку аргументів, які в свою чергу показують якість та широту правового регулювання діяльності адвокатів у цілому, а також як учасників адміністративного процесу зокрема.

Втім зазначено, що правове регулювання діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу має й низку недоліків, зокрема в частині визначення: гарантій діяльності адвоката саме як учасника адміністративного процесу та його юридичної відповідальності. Окрім того, наголошено на доцільності розширити перелік прав адвоката в цьому контексті.

У підрозділі 1.3 *«Поняття та структура правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу»* перш за все наголошується на тому, що специфіка вирішення справ у межах адміністративного процесу зумовлює наявність в адвоката особливого правового статусу, який зумовлює його місце у відповідному процесі. Розкрито загальнотеоретичні підходи щодо тлумачення поняття «статус», задля чого проаналізовано підходи працівників із галузі соціології, філософії та психології. Особливу увагу звернено на сутність категорії соціальний статус, а також розглянуто, як він розмежується зі статусом правовим. Зазначено, що остання категорія є похідною від статусу соціального, а відтак відображає положення певного суб'єкта в певних правовідносинах.

Узагальнено підходи вчених-юристів до тлумачення поняття правовий статус, що дало змогу сформулювати авторське визначення поняття *«правовий статус адвоката як учасника адміністративного процесу»*. Зазначено, що останній є багатоаспектною науковою категорією, що складається з великої кількості структурних елементів, які взаємодіють між собою та доповнюють одне одного. Відзначена багатоманітність наукових підходів щодо розуміння структури та переліку ключових елементів правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу. Обґрунтовано, що ключовими елементами правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу є: загальні, спеціально-процесуальні та особливі права та обов'язки адвоката, гарантії його професійної діяльності та юридична відповідальність, а також мета, завдання та функції адвоката.

Розділ 2 «Характеристика елементів правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу» складається з чотирьох підрозділів, в яких: з'ясовується мета, завдання та функції адвоката як учасника адміністративного процесу; розкривається зміст прав та обов'язків адвоката як учасника адміністративного процесу; надається характеристика гарантіям та юридичній діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу.

У підрозділі 2.1 *«Мета, завдання та функції адвоката як учасника адміністративного процесу»* підкреслюється, що адміністративно-правовий

статус адвоката як учасника адміністративного процесу є складним, багатоаспектним та багатоелементним явищем. Одне із ключових місць у системі цих елементів належить меті, завданням та функціям, які визначають загальний вектор адвокатської діяльності в межах адміністративного процесу, а також вимоги до результатів їхньої роботи.

Спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, було з'ясовано, що в загальному розумінні мета – це бажаний, заздалегідь визначений результат, який варто досягнути при здійсненні якоїсь діяльності. У свою чергу завдання визначено як проміжні цілі, виконання яких забезпечує досягнення відповідної мети, та які формують у своїй сукупності її зміст. Отже, мета визначає стратегічний вектор діяльності, тоді як завдання є тактичними кроками, необхідними для досягнення мети.

На основі аналізу наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства було сформульовано авторське бачення щодо мети діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу. Відповідно до наведеної мети наведено перелік ключових завдань, які стоять перед адвокатом у контексті визначеної в роботі проблематики.

Вказано, що завдання тісно пов'язані із функціями, які являють собою функції адвоката як учасника адміністративного процесу, котрі представляють собою засновані на положеннях норм чинного законодавства України напрями адвокатської діяльності, кожен з яких об'єднує в собі окреме коло правових методів, засобів та заходів реалізації адвокатом своїх повноважень (прав та обов'язків). Виділено та надано характеристику таким ключовим функціям адвоката як учасника адміністративного процесу: правозахисна функція, представницька функція, консультативно-інформативна функція, контрольна функція.

У підрозділі 2.2 «Права та обов'язки адвоката як учасника адміністративного процесу» зазначається, що на доктринальному рівні до ключових елементів правового статусу будь-якого суб'єкта правовідносин вчені зазвичай відносять його суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Узагальнено теоретичні підходи щодо тлумачення прав людини, а також похідної від них категорії – «суб'єктивні права». З огляду на зазначене було встановлено, що права адвоката як учасника адміністративного процесу являють собою закріплені в чинному законодавстві та гарантовані державою суб'єктивні можливості, якими він (тобто адвокат) володіє і може скористатися як суб'єкт, що здійснює процесуальне представництво фізичних та (або) юридичних осіб в адміністративному судочинстві, а також надає їм іншу правову допомогу у зв'язку з їхньою участю в зазначеному процесі. Обґрунтовано, що права адвоката як учасника адміністративного процесу слід поділити на дві великі групи: 1) права по відношенню до суду; 2) права по відношенню до інших учасників справи. Здійснено аналіз норм чинного законодавства, в нормах якого закріплюються права досліджуваних

суб'єктів адміністративно-процесуальних правовідносин.

Звернено увагу на сутнісний зміст та перелік обов'язків адвоката як учасника адміністративного процесу, для чого проаналізовано норми чинного законодавства та низку теоретичних підходів вчених. Констатовано, що в цілому обов'язки адвоката як учасника адміністративного процесу полягають у такому: 1) по відношенню до інших учасників справи: поважати честь та гідність, права та свободи інших учасників процесу; надавати коментарі, відповіді на адресовані їм запитання, що стосуються справи; 2) по відношенню до суду: поважно ставитися до суду; належним чином здійснювати свої повноваження, тобто в суворій відповідності до вимог закону та вказівок суду, наданих у межах його повноважень; всіляко сприяти справедливому, об'єктивному, неупередженому та своєчасному вирішенню справи.

Узагальнено, що похідний характер процесуальних прав та обов'язків адвоката від процесуальних прав та обов'язків осіб, яких він представляє, не означає несамостійності адвоката як учасника адміністративного процесу. Здійснюючи процесуальні права та обов'язки клієнта, адвокат діє на власний розсуд, тобто так, як він вважає найбільш ефективно для захисту прав першого (тобто клієнта) в конкретній ситуації, звісно ж, дотримуючись при цьому вимог закону та Правил адвокатської етики.

У підрозділі 2.3 «Гарантії діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу» наголошується, що незважаючи на велику кількість визначень поняття гарантії, сутнісний зміст останніх більшість дослідників розуміють однаково, а саме: як фактори, умови, засоби способи, що у своїй сукупності забезпечують реальність та здійсненність прав, свобод та обов'язків суб'єктів права і правовідносин; або ж, якщо йдеться не про гарантії прав і свобод окремих суб'єктів чи їх груп, а про гарантії певного правового стану (наприклад, законності чи правопорядку) – то як умови, засоби, методи, що забезпечують досягнення та підтримання необхідних показників чи характеристик такого стану.

Сформовано авторське визначення поняття гарантії діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу. Обґрунтовано, що ці гарантії відіграють важливе теоретичне та практичне значення для діяльності адвоката в досліджуваній сфері суспільних відносин. Доведено, що гарантії діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу доцільно поділити на дві групи: 1) нормативно-правові гарантії, які формують законодавчі вимоги, що: а) забезпечують участь адвоката в адміністративному судочинстві; б) забезпечують рівність становища адвоката з іншими учасниками процесу; в) унеможливають перешкоджання діяльності адвоката як представника в адміністративному процесі, втручання в неї; г) забезпечують захист прав, свобод і законних інтересів адвоката; 2) організаційно-правові гарантії, які спрямовані на

забезпечення функціонування відповідних інституцій, що мають відстоювати та захищати професійні права адвокатів.

Констатовано, що сьогодні в українському законодавстві закріплено всі основні гарантії, необхідні для забезпечення безперешкодної та безпечної діяльності адвоката як учасника адміністративного судочинства. Однак, разом із тим механізм функціонування деяких із зазначених гарантії має певні проблеми, що виливає в порушення прав адвокатів і гарантії їхньої професійної діяльності з боку судів, правоохоронних та інших органів держави.

У підрозділі 2.4 «Юридична відповідальність адвоката як учасника адміністративного процесу» підкреслено, що неодмінним та специфічним елементом правового статусу будь-якого суб'єкта права та правовідносин є юридична відповідальність. Аргументовано, що і в структурі правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу окреме місце належить зазначеній відповідальності. Доведено, що дослідження відповідальності дозволить більш глибоко зрозуміти сутнісний зміст правового статусу адвоката, характер його обов'язків та межі прав.

Проаналізовано низку наукових поглядів вчених стосовно сутності категорії «відповідальність» з точки зору психології, соціології, філософії. Особливу увагу звернено на зміст вказаного поняття з боку правової науки. Обґрунтовано, що більшість правників розуміють юридичну відповідальність як реакцію держави в особі її повноважних органів чи посадових осіб на протиправну поведінку особи, що виражається в застосування до цієї особи відповідних санкцій, передбачених у чинному законодавстві. Тобто застосовується так званий негативний (або ретроспективний) підхід до розуміння юридичної відповідальності. Проведений аналіз дав змогу сформулювати авторське визначення поняття юридичної відповідальності адвоката як учасника адміністративного процесу.

Дослідження норм чинного законодавства дало можливість виокремити такі види юридичної відповідальності адвоката: дисциплінарна, адміністративна та кримінальна. Доведено, що дисциплінарна відповідальність адвоката орієнтована, перш за все, на забезпечення високого авторитету інституту адвокатури, недопущення зганьблення та паплюження адвокатської професії. Аргументовано, що на відміну від дисциплінарної, адміністративна відповідальність адвоката як учасника адміністративного процесу вже має на меті захист встановленого порядку у сфері судоустрою та судочинства. Щодо кримінальної відповідальності було констатовано, що вона покликана охороняти встановлений у державі порядок у сфері правосуддя, життя та здоров'я учасників зазначеного процесу від найбільш суспільно небезпечних проявів протиправної поведінки адвоката.

Узагальнено, що відповідальність має на меті, перш за все, застерегти адвоката від поведінки, яка не відповідає правилам його професійної етики, вимогам адміністративного процесу, встановленому порядку у сфері судоустрою та інших сферах суспільного життя. У випадку ж якщо таке застереження не спрацьовує – до адвоката застосовуються відповідні санкції, покликані реалізувати виховний, правовідновлюючий, профілактичний та каральний аспекти юридичної відповідальності.

Розділ 3 «Напрямки вдосконалення правового регулювання правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу» складається з двох підрозділів, у яких: узагальнюється зарубіжний досвід регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу та опрацьовуються можливості його використання в Україні; встановлюються шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що визначає правові засади правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу та можливості його використання в Україні» акцентовано увагу на тому, що суттєві проблеми в нашій державі із забезпеченням реалізації принципу верховенства права, відсутність досвіду, необхідного для якісного реформування судової гілки влади, судочинства та суміжних інститутів, а також міжнародне співробітництво та курс на євроінтеграцію (набуття повноправного членства України в Європейському Союзі) визначають необхідність і доцільність вивчення провідного зарубіжного досвіду щодо організації та функціонування інституту адвокатури як одного із ключових правозахисних інструментів, зокрема в межах адміністративного процесу. На підтвердження цієї наукової позиції наведено низку наукових поглядів вчених, які займались проблемою вивчення зарубіжного досвіду діяльності адвокатів.

Звернено увагу на досвід Німеччини, на основі чого було обґрунтовано, що позитивними моментами цієї країни є: а) запровадження внутрішньої диференціації представників адвокатської професії на адвокатів та адвокатів-спеціалістів; б) в якості представників у адміністративному судочинстві на рівні з адвокатами можуть виступати викладачі вищих навчальних закладів, які мають науковий ступінь доктора права; в) широке коло дисциплінарних стягнень, що можуть застосовуватися до адвоката за неналежне виконання ним своїх повноважень. За прикладом Німеччини перелік стягнень запропоновано доповнити доганою та штрафом.

Зазначено, що слід врахувати й досвід Франції, згідно з яким особа, яка не є органом державної чи муніципальної влади, може представляти свої інтереси самостійно, або її представником в адміністративному судочинстві може бути не адвокат тільки в найнижчій інстанції. У судових ланках наступного рівня представництво є обов'язковим і здійснюється виключно професійними судовими представниками – адвокатами. Тобто,

екстраполюючи цей досвід в українські реалії, вважаємо, що представником за дорученням у місцевих загальних судах як адміністративних судах може бути будь-яка дієздатна особа, яка має вищу юридичну освіту.

У підрозділі 3.2 «Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу» перш за все відзначається, що огляд міжнародного досвіду щодо правового статусу адвоката в цілому та як учасника адміністративного процесу зокрема засвідчив, що законодавство України про адвокатуру, а також адміністративне процесуальне законодавство в частині врегулювання діяльності адвоката як учасника відповідного процесу в значній мірі відповідає найкращим європейським зразкам і стандартам. Тим не менш, вітчизняне законодавство, яке визначає правові засади правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу, не позбавлене певних проблемних аспектів і потребує вдосконалення.

Звернено увагу на бачення законодавця та низки вчених щодо напрямів вирішення проблем, які існують у діяльності адвоката взагалі та в контексті здійснення ним діяльності в межах адміністративного процесу зокрема. Зазначене дало можливість сформулювати авторський підхід стосовно ключових напрямків вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу. Наголошено, що запропоновані кроки щодо вдосконалення відповідного законодавства, як вбачається, не забезпечать остаточне вирішення усіх наявних проблем у досліджуваній сфері, проте мають позитивним чином позначитися на засадах правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, з'ясувати сутність, зміст та особливості правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу, що дозволило обґрунтувати низку нових наукових пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність адвокатів в Україні. У результаті дослідження сформульовано низку пропозицій та зауважень. Основні з них такі:

1. Встановлено, що центральне місце серед учасників адміністративного процесу відведено: суду, сторонам (позивач та відповідач) і третім особам. Між вказаними учасниками виникають ключові процесуальні відносини, каталізатором яких є публічно-правовий спір між

позивачем та відповідачем для вирішення якого вони звертаються до суду адміністративної юрисдикції та який може впливати на права та законні інтереси третіх осіб. Інші учасники процесу мають допоміжну процесуальну роль та забезпечують встановлення всіх об'єктивних аспектів справи, належний хід адміністративного процесу, документальне супроводження процесуальних дій, порядок проведення судового розгляду, використання спеціальних знань тощо. Відзначено, що в системі зазначених учасників адвокати займають особливе місце як представники сторін. Вони надають професійну правничу допомогу та користуються певним колом суб'єктивних прав, виконують обов'язки, покладені на сторони, факт чого посвідчується в установленому законодавством порядку.

2. З'ясовано, що правове регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу – це система законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, у нормах яких виражено вплив національного права на суспільні відносини, котрі виникають у контексті визначення правового статусу адвокатів; здійснення ними саморегуляції своєї діяльності; реалізації своїх процесуальних функцій та завдань під час адміністративного процесу відповідно до встановлених законодавством видів адвокатської діяльності. Доведено, що особливий стан та ефективність правового регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу виражається в такому: по-перше, наявності окремого нормативно-правового базису адвокатської діяльності; по-друге, законодавчо встановлених та визначених як процесуальними, так і матеріальними нормами видів адвокатської діяльності; по-третє, регламенті механізму надання адвокатом як учасником адміністративного процесу послуг професійної правової допомоги та оплати праці останнього; по-четверте, нормативному встановленні принципів та вимог до роботи адвокатів, зокрема як учасників адміністративного процесу, а також їхньої професійної поведінки; по-п'яте, наявності закріплених законодавством механізмів саморегуляції адвокатами своєї діяльності.

3. Обґрунтовано наукову позицію, відповідно до якої правовий статус адвоката як учасника адміністративного процесу – це юридичне положення адвоката у правовідносинах, які виникають в адміністративній процесуальній галузі, котре визначається нормами чинного законодавства України та виражається в індивідуальному наборі юридичних атрибутів, зокрема: загальних, спеціально-процесуальних, особливих правах та обов'язках адвоката; гарантіях професійної діяльності; меті, завданнях та функціях діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу.

4. Доведено, що метою діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу є надання професійної правничої допомоги суб'єктам у законодавчо визначеному порядку для забезпечення їхніх прав та інтересів у досліджуваній сфері публічно-правових відносин. Реалізація

цієї мети передбачає виконання таких завдань: представлення інтересів учасників адміністративного процесу; недопущення порушень порядку здійснення адміністративного судочинства, а також зловживань процесуальними можливостями інших учасників адміністративного процесу; забезпечення повноцінного використання учасниками адміністративного процесу гарантованих їм Конституцією та законами України прав; сприяння в законному та об'єктивному вирішенні публічно-правового спору та відновлення порушених прав учасників адміністративного процесу, інтереси якого представляються.

Встановлено, що функції адвоката як учасника адміністративного процесу – це засновані на положеннях норм чинного законодавства України напрями адвокатської діяльності, кожен з яких об'єднує в собі окреме коло правових методів, засобів та заходів реалізації адвокатом своїх повноважень (прав та обов'язків). До відповідних функцій адвоката віднесено: правозахисну, представницьку, консультативно-інформативну та контрольну функції.

5. Аргументовано, що права адвоката як учасника адміністративного процесу являють собою закріплені в чинному законодавстві та гарантовані державою суб'єктивні можливості, якими він (тобто адвокат) володіє і може скористатися як суб'єкт, що здійснює процесуальне представництво фізичних та (або) юридичних осіб у адміністративному судочинстві, а також надає їм іншу правову допомогу у зв'язку з їхньою участю в зазначеному процесі. Ці права поділено на дві групи: 1) права по відношенню до суду: право на звернення до суду; право на своєчасне отримання всієї інформації, що стосується розгляду справи, необхідної для належного захисту прав особи, яку адвокат представляє в суді; право на участь у процесі доказування; право на участь у судовому засіданні; право брати участь у процедурі врегулювання спору за участі судді та звертатися до суду із заявою про припинення цієї процедури; права щодо предмета спору; право оскаржувати судові рішення; 2) права по відношенню до інших учасників справи: право заперечувати позицію інших учасників справи (їхні заяви, думки, висновки, міркування щодо тих чи інших питань по справі); право звертатися до інших учасників справи (свідків, експертів, спеціалістів тощо), ставити їм запитання по справі; право на примирення.

Обов'язки адвоката як учасника адміністративного процесу визначено як міру поведінки, що вимагається від нього процесуальним законодавством і є необхідною для: по-перше, забезпечення належної реалізації іншими учасниками процесу своїх процесуальних прав та повноважень; по-друге, забезпечення своєчасного, об'єктивного та всебічного розгляду справи; по-третє, забезпечення режиму законності під час адміністративного процесу. Обґрунтовано, що в цілому обов'язки адвоката як учасника адміністративного процесу полягають у такому: 1) по відношенню до інших

учасників справи: поважати честь та гідність, права та свободи інших учасників процесу; надавати коментарі, відповіді на адресовані їм запитання, що стосуються справи; 2) по відношенню до суду: поважно ставитися до суду; належним чином здійснювати свої повноваження, тобто в суворій відповідності до вимог закону та вказівок суду, наданих у межах його повноважень; всіляко сприяти справедливому, об'єктивному, неупередженому та своєчасному вирішенню справи.

6. Констатовано, що гарантії діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу являють собою систему передбачених чинним законодавством умов та засобів, що забезпечують належне (тобто законне і в повному обсязі) та безперешкодне здійснення адвокатом свого правового становища як учасника адміністративного процесу. Зазначено, що основними гарантіями діяльності адвоката є: 1) нормативно-правові гарантії, які являють собою встановлені Конституцією України, міжнародними договорами, законами та підзаконними нормативно-правовими актами вимоги, що визначають та захищають особливості правового становища адвоката як представника специфічного роду професійної діяльності та як процесуального представника в адміністративному процесі, встановлюють правовий механізм, що має сприяти повноцінній та безперешкодній реалізації адвокатом свого правового статусу, зокрема як учасника адміністративного процесу; 2) організаційно-правові гарантії, які спрямовані на забезпечення функціонування відповідних інституцій, що мають відстоювати та захищати професійні права адвокатів.

7. Обґрунтовано, що юридична відповідальність адвоката як учасника адміністративного процесу є важливою гарантією забезпечення належного виконання ним своїх прав та обов'язків у зазначеному процесі, суворого дотримання адвокатом у своїй професійній поведінці вимог та принципів, на яких ґрунтується як адміністративний процес, так і інститут адвокатури та адвокатська діяльність. Відповідальність має на меті, перш за все, застерегти адвоката від поведінки, яка не відповідає правилам його професійної етики, вимогам адміністративного процесу, встановленому порядку у сфері судоустрою та інших сферах суспільного життя. У випадку ж якщо таке застереження не спрацює – до адвоката застосовуються відповідні санкції, покликані реалізувати виховний, правовідновлюючий, профілактичний та каральний аспекти юридичної відповідальності. До ключових видів юридичної відповідальності адвоката як учасника адміністративного процесу віднесено: дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

8. З'ясовано, що з метою вдосконалення та розвитку регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу в Україні доцільно звернути увагу на наступні аспекти зарубіжного досвіду, а саме:

- врахувати досвід Франції, згідно з яким особа, яка не є органом

державної чи муніципальної влади, може представляти свої інтереси самостійно або її представником у адміністративному судочинстві може бути не адвокат тільки в найнижчій інстанції. Тобто, екстраполюючи цей досвід в українські реалії, представником за дорученням у місцевих загальних судах як адміністративних судах може бути будь-яка дієздатна особа, що має вищу юридичну освіту;

- цікавим видається досвід Німеччини, в якій у якості представників у адміністративному судочинстві на рівні із адвокатами можуть виступати викладачі вищих навчальних закладів, які мають науковий ступінь доктора права. У цілому такий підхід видається цілком прийнятним, однак у такому випадку слід забезпечити розповсюдження правил адвокатської етики на таких представників;

- варто запровадити внутрішню диференціацію представників адвокатської професії на адвокатів та адвокатів-спеціалістів. Такий підхід використовується в Німеччині в умовах високої конкуренції на ринку адвокатських послуг;

- слід удосконалити механізм відповідальності адвоката за неналежне виконання своїх обов'язків. Зокрема доцільно розширити коло дисциплінарних стягнень, що можуть застосовуватися до адвоката за неналежне виконання ним своїх повноважень.

9. Доведено, що з метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке закріплює правовий статус адвоката як учасника адміністративного процесу, необхідно: по-перше, активізувати роботу із приведення українського законодавства у відповідність до міжнародних норм і стандартів у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина; по-друге, вирішити питання щодо того, як мають підтверджуватися повноваження адвоката щодо представництва у випадку його участі в адміністративному процесі, адже на практиці суди досить часто відмовляють у прийнятті від адвоката документів з підстав неналежного підтвердження ним своїх повноважень; по-третє, забезпечити єдність судової практики в частині визнання довіреності чи ордеру таким, що є неналежним чином оформленими; по-четверте, визначити коло процесуальних дій, які адвокат зобов'язаний узгоджувати із клієнтом, навіть якщо на їх вчинення в його довіреності чи ордері немає обмежень, і надавати суду відомості, що підтверджують узгодження адвокатом своєї позиції з цих питань із клієнтом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Бережна Є.В. Зарубіжний досвід регулювання діяльності адвокатів, як учасників адміністративного процесу, та можливості його

використання в Україні. KELM. 2020. № 7. С. 177-181 (Республіка Польща).

2. Бережна Є.В. До проблеми визначення місця адвоката в системі учасників адміністративного процесу. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Випуск 2. Том 5. С. 189-193.

3. Бережна Є.В. Стан та особливості правового регулювання діяльності адвоката, як учасника адміністративного процесу. Юридична наука. 2019. №9. С. 202-206.

4. Бережна Є.В. Поняття та структура правового статусу адвоката, як учасника адміністративного процесу. Юридична наука. 2019. №10. С. 199-202.

5. Бережна Є.В. Мета, завдання та функції адвоката, як учасника адміністративного процесу. Юридична наука. 2019. №11. С. 142-147.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бережна Є.В. До проблеми вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади правового статусу адвоката, як учасника адміністративного процесу. Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 17–18 липня 2019 р.). – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 33–35.

7. Бережна Є.В. Досвід Франції щодо правового регулювання діяльності адвокатів, як учасників адміністративного процесу. Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ 14-15 листопад 2018 року). – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2018. С. 21-23.

8. Бережна Є.В. До проблеми юридичної відповідальності адвоката як учасника адміністративного процесу. Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 15–16 вересня 2020 р. – К.: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 44–46.

АНОТАЦІЯ

Бережна Є.В. Правовий статус адвоката як учасника адміністративного процесу. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право). – Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2021.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у з'ясуванні сутності та особливостей правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу, а також окресленні та характеристики його ключових елементів, що дозволило обґрунтувати низку нових наукових положень і висновків, спрямованих на вдосконалення норм адміністративного законодавства, яке закріплює правові засади діяльності адвокатів.

Встановлюється місце адвоката в системі учасників адміністративного процесу. Оцінюється стан та окреслюються особливості правового регулювання діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу. Визначається поняття та структура правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу. З'ясовується мета, завдання та функції адвоката як учасника адміністративного процесу. Розкривається зміст прав та обов'язків адвоката як учасника адміністративного процесу. Надається характеристика гарантіям та юридичній діяльності адвоката як учасника адміністративного процесу. Узагальнюється зарубіжний досвід регулювання діяльності адвокатів як учасників адміністративного процесу та опрацьовуються можливості його використання в Україні. Встановлюються шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади правового статусу адвоката як учасника адміністративного процесу.

Ключові слова: адміністративний процес, учасник процесу, адвокат, правове регулювання, правовий статус, мета, завдання, права, обов'язки, гарантії, юридична відповідальність, зарубіжний досвід, вдосконалення, адміністративне законодавство.

АННОТАЦИЯ

Бережная Е.В. Правовой статус адвоката как участника административного процесса. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук (доктора философии) по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право (081 – право). – Харьковский национальный университет внутренних дел. Харьков, 2021.

В диссертации приведено теоретическое обобщение и новое решение научной задачи, которая заключается в выяснении сущности и особенностей правового статуса адвоката как участника административного процесса, а также очерчивании и характеристике его ключевых элементов, что позволило обосновать ряд новых научных положений и выводов, направленных на совершенствование норм административного законодательства, которое определяет правовые основы деятельности адвокатов.

Устанавливается место адвоката в системе участников административного процесса. Оценивается состояние и очерчиваются особенности правового регулирования деятельности адвоката как участника административного процесса. Определяется понятие и структура правового статуса адвоката как участника административного процесса. Выясняются цель, задачи и функции адвоката как участника административного процесса. Раскрывается содержание прав и обязанностей адвоката как участника административного процесса. Предоставляется характеристика гарантиям и юридической деятельности адвоката как участника административного процесса. Обобщается зарубежный опыт регулирования деятельности адвокатов как участников административного процесса и прорабатываются возможности его применения в Украине. Устанавливаются пути совершенствования административного законодательства, которое определяет правовые основы правового статуса адвоката как участника административного процесса.

Ключевые слова: административный процесс, участник процесса, адвокат, правовое регулирование, правовой статус, структура правового статуса, элемент, цель, задачи, функции, права, обязанности, гарантии, юридическая ответственность, зарубежный опыт, совершенствование, административное законодательство.

SUMMARY

Berezhna Ye.V. The legal status of a lawyer, as a participant in the administrative procedure. – Qualifying research paper printed as a manuscript.

A thesis for a Candidate Degree in Legal Sciences (Doctor of Philosophy) on a specialty 12.00.07 – Administrative Law and Procedure, Financial Law, Informative Law (081-Law). – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv 2021.

Theoretical generalization and a new scientific task solution, which is to define the nature and features of the legal status of a lawyer as a participant in the administrative process have been shown in the thesis and its key elements have been characterized, that allowed justifying a number of new scientific provisions and conclusions, aimed at improvement of rules of administrative legislation, which defines legal frameworks of lawyer's activity.

A lawyer's place in the system of participants in the administrative process has been established. The state and peculiarities of legal regulation of the activity of the lawyer as a participant in the administrative process have been evaluated and specified. The concept and structure of the legal status of a lawyer as a participant in the administrative process have been defined. The purpose, tasks, and functions of the lawyer as a participant in the

administrative process have been determined. The content of rights and duties of the lawyer as a participant in the administrative process has been revealed. Guarantees and legal activity of the lawyer as a participant in the administrative process have been characterized. Foreign experience in regulating the activities of lawyers as participants in the administrative process has been summarized and the possibilities of its application in Ukraine have been elaborated. Ways of improvement of administrative legislation, defining legal frameworks of the legal status of a lawyer as a participant in the administrative process have been established.

Keywords: administrative procedure, participant in a process, lawyer, legal regulation, legal status, structure of legal status, element, goal, tasks, functions, rights, duties, guarantees, legal responsibility, foreign experience, improvement, administrative legislation.